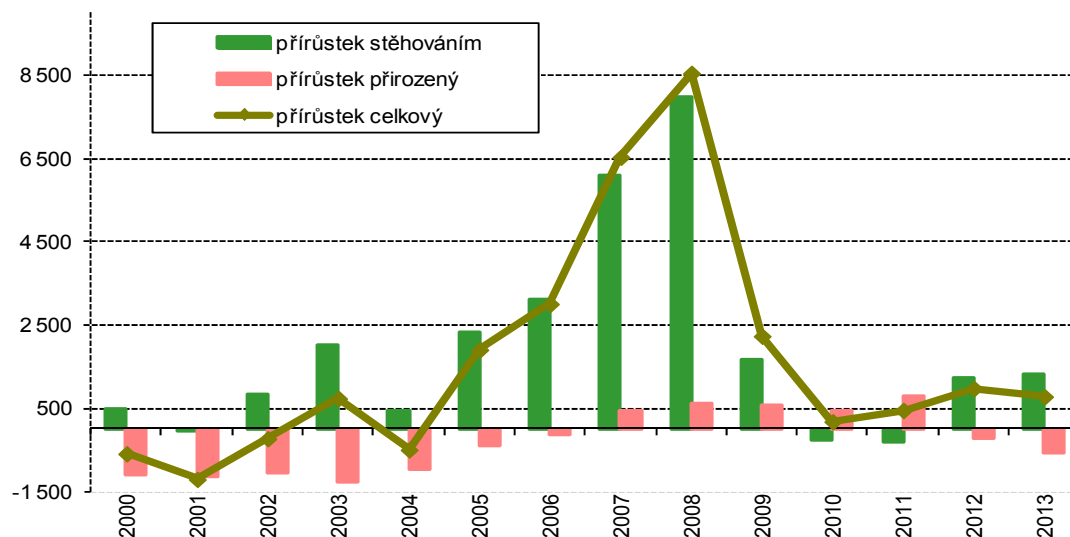

1. Demografický vývoj

Vývoj počtu obyvatel - K 31. 12. 2013 žilo v Plzeňském kraji 573 469 obyvatel, z toho 49,5 % tvořili muži. Ve srovnání s předcházejícím obdobím došlo k mírnému nárůstu a to o 782 osob, tj. o 1,4 %. Počtem obyvatel 573 469 se Plzeňský kraj řadí na šesté nejnižší místo v České republice. Méně lidnaté jsou už jen kraje Královéhradecký, Pardubický, Vysočina, Liberecký a Karlovarský. Na celkovém přírůstku v regionu se nejvíce podílely okresy Plzeň-město (802 osob) a Plzeň-sever (441 osob). V rámci kraje tento přírůstek kompenzovaly zejména okresy Klatovy (-284 osob) a Tachov (-218 osob). V retrospektivním pohledu, po střídavě klesajících obdobích počtu populace v devadesátých letech (až do roku 2004), se počet obyvatel v kraji začal mírně zvyšovat (s výjimkou let 2010/2011 v důsledku promítnutí výsledků Sčítání lidu, domů a bytů). Během posledních pěti let se nejvyšší celkový přírůstek objevuje v roce 2008, kdy dosáhl v relativním vyjádření (v přepočtu na 1 000 obyvatel) nejvyšší hodnoty a to 15,1 ‰.

Graf č. 1 Přirozený přírůstek a přírůstek stěhováním v kraji v letech 2000 až 2013

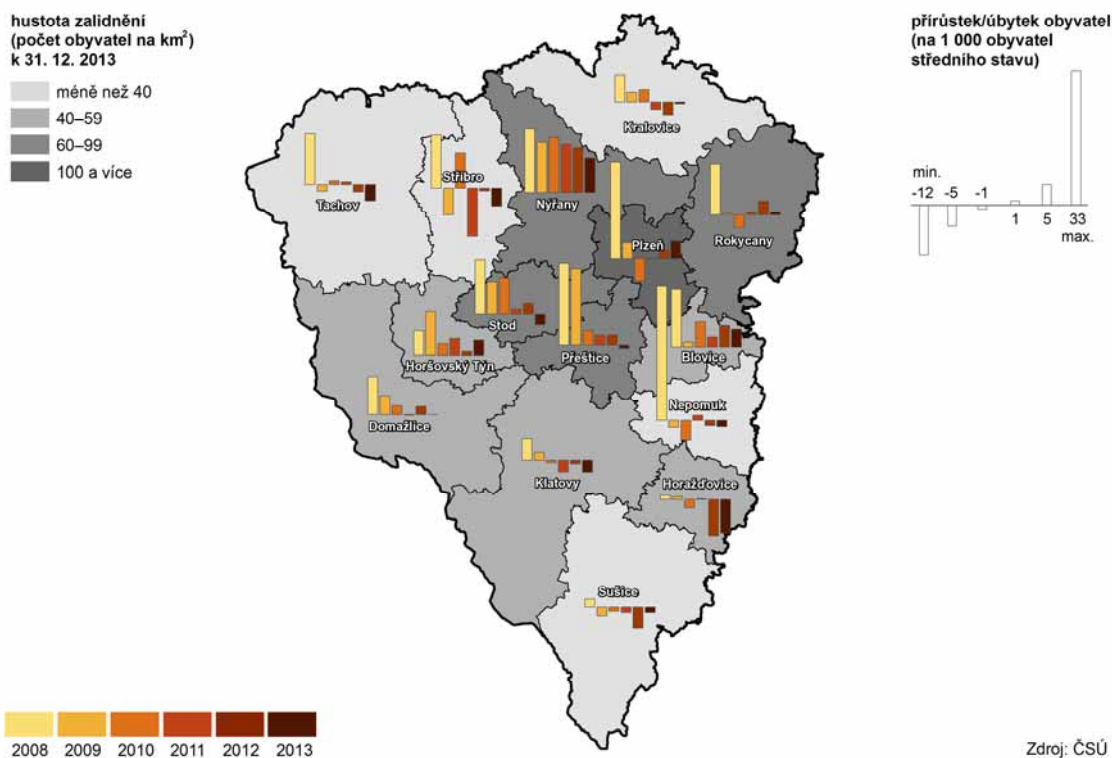
V posledních třech letech převažuje počet zemřelých nad živě narozenými dětmi

Migrační přírůstek se opět zvyšuje

Přirozený přírůstek vyjádřený rozdílem počtu živě narozených dětí a celkovým počtem zemřelých za stejné období, dosáhl v roce 2011 záporné hodnoty (-322) a od té doby trend převahy zemřelých nad narozenými pokračuje. V relativním vyjádření dosáhl přirozený přírůstek obyvatelstva v roce 2013 hodnoty -1,0 ‰ a tím zařadil Plzeňský kraj na jedno z posledních míst v ČR (10. místo).

V uplynulých pěti letech s výjimkou roku 2010 dosahoval migrační přírůstek kladných hodnot, z nichž téměř šestkrát vyšší byl v roce 2008. V posledních letech vliv migračního přírůstku slábne zejména vlivem klesajícího počtu přistěhovaných cizinců. Od roku 2008 do roku 2013 klesl počet přistěhovaných cizinců téměř devítinásobně a to především vlivem ekonomické situace na trhu práce. V mezikrajském srovnání se za celé sledované období umísťoval Plzeňský kraj na předních místech v rámci ČR, s výjimkou roku 2010, kdy vlivem snížení migračního přírůstku o 0,4 ‰ (relativní ukazatel na 1 000 obyvatel), klesl na osmé místo. Nárůstem migračního přírůstku v relativním přepočtu v roce 2013 na 2,3 ‰ se vrátil Plzeňský kraj na jedno z předních míst v ČR (2. místo). V průběhu roku 2013 se do Plzeňského kraje přistěhovalo 5 160 osob, z toho 31,6 % ze zahraničí, z kraje se vystěhovalo 3 827 osob, z toho 26,4 % do ciziny.

Pohyb obyvatel ve správních obvodech ORP Plzeňského kraje v letech 2008 až 2013

Plzeňský region se řadí i v roce 2013 ke krajům s vyšším podílem cizinců

Za uplynulých pět let zaznamenal kraj v roce 2013 nejnižší počet živě narozených dětí

V roce 2013 žilo na území Plzeňského kraje 25 253 cizinců (bez azylantů) tzn. 4,4 % z celkového počtu obyvatel v kraji. Cizinci (bez azylantů) představují v regionu 5,7 % z celkového počtu cizinců této kategorie v České republice. Téměř polovina cizinců (48,6 %) žije na území okresu Plzeň-město. Vyšší počet cizinců žije i v okresech při hranici se SRN (Domažlice, Klatovy a Tachov). Jedná se zejména o cizince vietnamské národnosti. Přestože se podíl cizinců na obyvatelstvu celkem mírně zvýšil, Plzeňský kraj v celorepublikovém srovnání dále setrvává na čtvrtém nejvyšším místě.

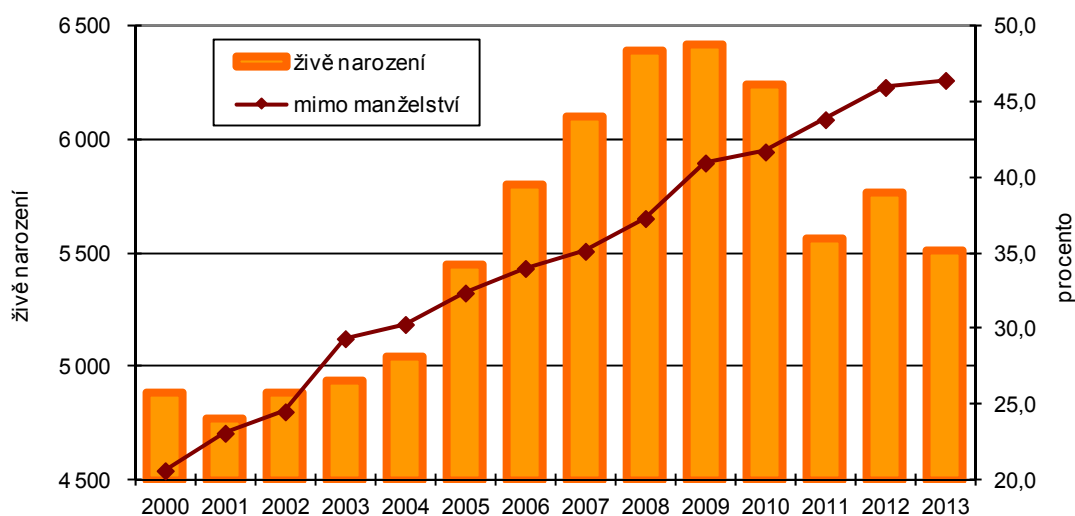
V průběhu roku 2013 se v Plzeňském regionu živě narodilo 5 510 dětí, což představuje ve srovnání s předcházejícím obdobím snížení o 258 osob, tj. 4,5 %. V uplynulých pěti letech je to nejnižší počet živě narozených dětí. Relativní ukazatel porodnosti (porodnost přepočtená na 1 000 obyvatel) dosáhl nejvyšší hodnoty v roce 2008 (11,3 ‰) a od té doby s výjimkou roku 2012, stále klesá až na hodnotu 9,6 ‰ v roce 2013. V rámci ČR se pohybuje pod republikovým průměrem o 0,6 procentního bodu. Příčiny proměnlivé výše porodnosti je třeba hledat v analytickém srovnání počtu živě narozených dětí s odpovídajícím počtem žen v reprodukčním věku. Reprodukční chování žen dochází v mnoha případech k výrazným změnám. Průměrný věk matky při narození dítěte se zvýšil za posledních devět let o 2 roky, tj. na 30,2 roku v roce 2013. K výraznému posunu dochází ve věkových kategoriích žen-matek. Zatímco v roce 2004 ženy věkové kategorie 25 až 29 let porodily 45,6 % z celkového počtu živě narozených, v roce 2013 již dosáhly podílu pouze 31,1 %, tzn. snížení o 14,5 procentních bodů. Opačná situace nastává u věkové kategorie žen 30 až 34 let, kde proti roku 2004 došlo k nárůstu a to o 9,1 procentního bodu. Od roku 2008 lze zaznamenat mírný posun z věkové kategorie 25 až 29 do kategorie 30 až 34 let. Tato skutečnost potvrzuje současný trend posunu mateřství do vyššího věku z důvodů zajištění optimálních ekonomických a existenčních podmínek. Z živě narozených dětí v Plzeňském kraji bylo 47,5 % prvorozených, 38,8 % druhorozených, 9,9 % se narodilo jako třetí a 3,8 % bylo v pořadí čtvrté a další. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte v roce 2013 dosáhl 28,2 let a druhého dítěte 31,5 let. V retrospektivním pohledu klesá i počet narozených dvojčat, od roku

2010 klesl o 48 porodů, tj. 33,8 %. Ve srovnání roku 2013 s předchozím rokem počet narozených dvojčat klesl o 9 porodů, tj. 8,7 %. Úhrnná plodnost (definovaná jako počet živě narozených dětí v přepočtu na jednu ženu v reprodukčním věku 15 až 49 let) v roce 2013 dosáhla hodnoty 1,405. Proti předcházejícímu roku se její hodnota snížila o téměř 3 %. V mezikrajském srovnání má Plzeňský kraj v roce 2013 čtvrtou nejnižší hodnotu v České republice.

Podíl živě narozených dětí mimo manželství na celkovém počtu živě narozených stále roste

V Plzeňském kraji se v roce 2013 narodilo v manželství 2 954 dětí, tj. 53,6 % z živě narozených dětí celkem. Mimo manželství se narodilo 2 556 dětí, tj. 46,4 %. Z dlouhodobého pohledu podíl dětí narozených mimo manželství na celkovém počtu živě narozených výrazně roste. V roce 2004 činila hodnota podílu pouze 30,3 %, což znamená nárůst do roku 2013 o 16,1 procentního bodu. S hodnotou podílu 46,4 % se pohybuje Plzeňský kraj o 1,4 procentního bodu nad republikovým průměrem (45 %) a řadí se tak na šesté nejvyšší místo v rámci České republiky.

Graf č. 2 Živě narození a podíl narozených mimo manželství v kraji v letech 2000 až 2013

Míra potratovosti ve srovnání s předchozím rokem klesla

Míra potratovosti vyjádřená počtem potratů na 1 000 obyvatel středního stavu klesá. Zatímco v roce 2008 dosahovala hodnoty 4,6 ‰, v roce 2013 již jen 4,0 ‰. Jedním z důvodů tohoto snížení byl i pokles počtu umělých přerušování těhotenství (dále jen UPT) od roku 2008 do roku 2013 téměř o jednu pětinu. Z celkového počtu potratů 2 279 připadalo na potraty samovolné 41 %. Jednou z možných příčin zvýšeného počtu samovolných potratů může být i pozdní mateřství a z něj vyplývající možné zdravotní komplikace. Nevýrazný pokles s mírnými výkyvy od roku 2008 do roku 2013 zaznamenal index potratovosti definovaný jako počet potratů celkem na 100 narozených dětí. Ve srovnání s předchozím rokem index potratovosti klesl a to o 0,4 %, tj. necelé 1 %. Nejčastěji docházelo k potratům u žen ve věkové kategorii 20 až 39 let a nejvíce u svobodných. U více jak jedné pětiny žen docházelo k UPT ze zdravotních důvodů. Plzeňský region má v republikovém srovnání třetí nejvyšší míru potratovosti a druhou nejvyšší hodnotu indexu potratovosti. Úhrnná potratovost se proti roku 2012 snížila o téměř 4 %.

Úmrtnost mírně vzrostla

Úmrtnost vyjádřená v relativním ukazateli přepočtu zemřelých na 1 000 obyvatel mírně vzrostla. V roce 2013 zemřelo 6 061 osob. V porovnání s rokem 2012 to bylo o 58 osob více. Častější výskyt úmrtí u mužů než u žen vyplývá z věkové struktury. Ženy se v porovnání s muži dožívají vyššího věku, a tedy jich více umírá ve vyšších věkových ročnících. Zatímco v roce 2013 zemřelo ve věkové kategorii 15 až 64 let 25,4 % mužů, žen v této kategorii zemřelo méně, a to pouze 12,7 %. Ve vyšších ročnících nad 65 let zemřelo 72,4 % mužů a 87,0 % žen. Hlavním důvodem úmrtí mužů zejména mladších ročníků je poměrně rizikovější způsob života. Muži v porovnání se ženami

Naděje dožití se neustále zvyšuje

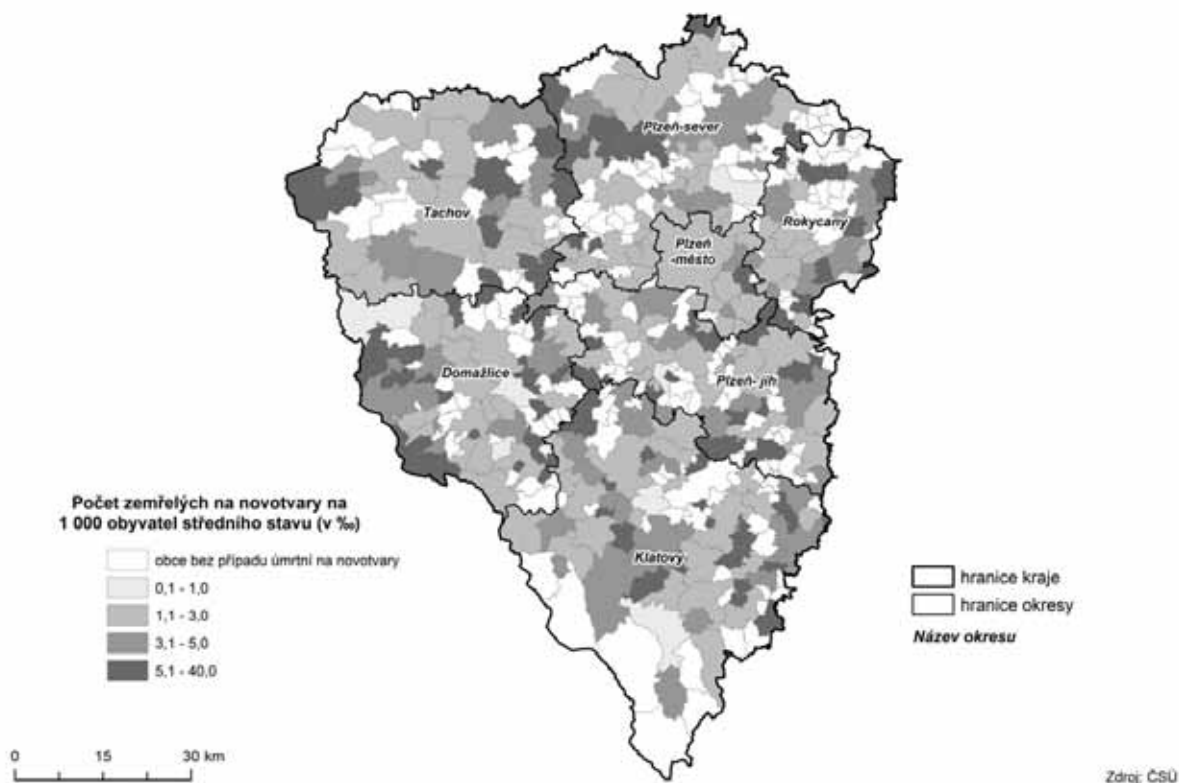
Nejčastějšími příčinami úmrtí jsou novotvary a nemoci oběhové soustavy

dosahují většího počtu tragických úmrtí.

Rostoucí trend zaznamenává ukazatel naděje dožití při narození, který vyjadřuje počet roků, který v průměru prožije osoba v současné době narozená při současných podmínkách úmrtnosti. Naděje dožití při narození se v posledních letech neustále zvyšovala. Ve srovnání s rokem 2008 vzrostla v roce 2013 o 1,17 let u mužů (na 75,52 let) a o 0,73 let u žen (na 80,89 let). Porovnáme-li naději dožití při narození za Plzeňský kraj s republikovým průměrem, u mužů dosahuje o 0,3 let méně, u žen naopak o 0,2 let více. V mezikrajském srovnání tyto výsledky zajišťují Plzeňskému kraji v kategorii mužů 4. nejvyšší místo a v kategorii žen 10. nejvyšší místo.

Nejčastějšími příčinami úmrtí jsou nemoci oběhové soustavy (ischemické choroby srdeční, cévní nemoci mozku apod.) a zejména zhoubné novotvary. Téměř u poloviny zemřelých byly příčinou smrti nemoci oběhové soustavy a u jedné čtvrtiny zhoubné novotvary. Z hlediska pohlaví zemřelo na nemoci oběhové soustavy 43,5 % mužů z celkového počtu zemřelých mužů a 49,9 % žen z celkového počtu zemřelých žen. U zhoubných novotvarů je situace opačná, mužů zemřelo 27,3 % a žen pouze 21,2 % z celkových úmrtí. Z časové řady posledních deseti let je patrné, že výskyt úmrtí na zhoubné novotvary se snižuje, ve srovnání s rokem 2004 došlo k poklesu o 14,8 %. U úmrtí na nemoci oběhové soustavy nedošlo k žádným výrazným výkyvům. Zvláštní kategorií příčin úmrtí jsou sebevraždy. Z pohledu desetileté časové řady je jejich vývoj proměnlivý. Nejvyšší výskyt byl zaznamenán v roce 2004 a to 91 sebevražd s následkem smrti a naopak nejnižší v roce 2011, a to u 61 osob. V roce 2013 spáchalo v Plzeňském kraji sebevraždu s následkem smrti 72 osob, z toho 70,8 % mužů a 29,2 % žen. Ve srovnání s předchozím rokem klesl celkový počet sebevražd o 10 %, z toho u mužů o 21,5 %, u žen naopak vzrostl o 40 %.

Úmrtnost na novotvary v obcích Plzeňského kraje v roce 2013

Novorozenecká a kojenecká úmrtnost má v časové řadě variabilní charakter

V roce 2013 dosáhla novorozenecká úmrtnost měřená počtem dětí zemřelých ve věku 0-28 dní připadajících na 1 000 živě narozených hodnoty 0,9 ‰, zatímco v roce 2012 to bylo 1,9 ‰. Dosaženou hodnotou, která se pohybuje pod hranicí republikového průměru (1,4 ‰) se zařadil Plzeňský kraj spolu

**Počet sňatků klesá
a tím i sňatečnost**

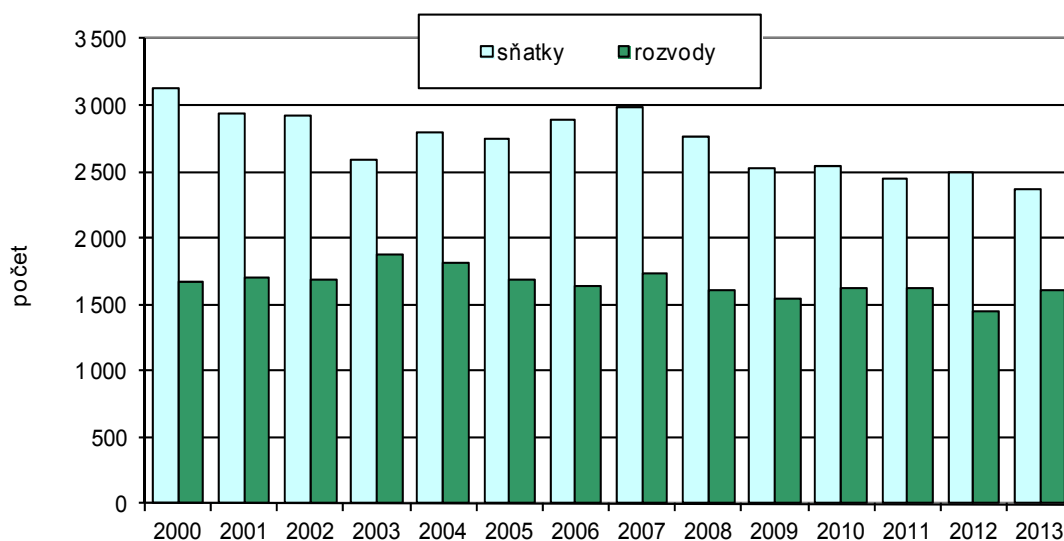
s krajem Královéhradeckým na druhé nejnižší místo v ČR. I vývoj kojenecké úmrtnosti je poněkud příznivější. Kojenecká úmrtnost definovaná jako počet dětí zemřelých ve věku 0-364 dní připadajících na 1 000 dětí živě narozených dosáhla hodnoty 2,5 ‰. Ve srovnání s předcházejícím rokem klesla o 0,1 a je identická s dosaženou hodnotou v rámci ČR. V mezikrajském srovnání se Plzeňský kraj umístil na 8. nejnižším místě.

V roce 2013 bylo uzavřeno v Plzeňském kraji 2 367 sňatků, což představuje nejnižší počet za posledních deset let. Ve srovnání s předcházejícím rokem bylo uzavřeno o 131 sňatků méně. Tento klesající trend odráží současnou situaci ve společnosti, Řada jedinců vyznává jiné hodnoty než manželství a rodinný život, orientují se více na vzdělávání, podnikání, budování kariery a v neposlední řadě i na cestování. Současně s tím, vzhledem k poměrně obtížné a finančně náročné dostupnosti odpovídajícího bydlení, dochází k oddalování založení rodiny na pozdější období, respektive k volnému soužití jedinců. Nejvíce sňatků bylo v roce 2013 uzavřeno v okrese Plzeň-město (33,4 %) a Klatovy (14,5 %). Průměrný věk ženicha při sňatku byl 35,7 let a nevěsty 32,6 let. Do manželství poprvé vstupovaly více jak tři pětiny svobodných. Podle státního občanství byly uzavřeny sňatky převážně českých občanů (cca 95 %). Relativní ukazatel sňatečnosti, přepočtený na 1 000 obyvatel, dosáhl v roce 2013 hodnoty 4,1 ‰ a vyrovnal se tak republikovému průměru. Plzeňský kraj má v celorepublikovém srovnání třetí nejvyšší hodnotu sňatečnosti spolu s dalšími pěti kraji.

**Rozvodovost je
v retrospektivním
pohledu proměnlivá**

V Plzeňském kraji bylo v roce 2013 rozvedeno 1 613 manželství, tj. o 11,1 % více než v roce 2012. Nejčastěji dochází k rozvodu u dlouhodobých manželství v trvání 15 a více let (40,9 % z rozvedených manželství celkem). Téměř tři čtvrtiny rozvodů proběhlo v manželství bezdětných a s jedním dítětem. Ve většině případů (cca 80 %) se jednalo o rozvod první. Průměrný věk při rozvodu v roce 2013 dosáhl u mužů 42,6 let a u žen 39,5 let. Z časové řady je zřejmé, že tento věk se mírně zvyšuje. Zatímco před deseti lety v roce 2004 dosahoval průměrný věk rozvádějícího muže 39,3 let a ženy 36,4 let, v roce 2013 je v průměru o 3 roky vyšší. Nejčastější příčinou rozpadu manželství jsou rozdílné povahové rysy, názory a zájmy (77 % rozvádějících se). Při hodnocení relativního ukazatele rozvodovosti, vyjádřeného počtem rozvodů na 1 000 obyvatel, lze zaznamenat obdobný trend. Ukazatel rozvodovosti v roce 2013 dosáhl hodnoty 2,8 a řadí tak Plzeňský kraj v republikovém srovnání na třetí nejvyšší místo v ČR spolu s krajem Královéhradeckým. Na vyšší rozvodovosti se v kraji podílejí okresy Domažlice a Plzeň-město (cca 3 rozvody na 1 000 obyvatel).

Graf. č. 3 Sňatky a rozvody v kraji v letech 2000 až 2013

Index rozvodovosti se pohybuje nad republikovým průměrem

Obyvatelstvo Plzeňského kraje stárne

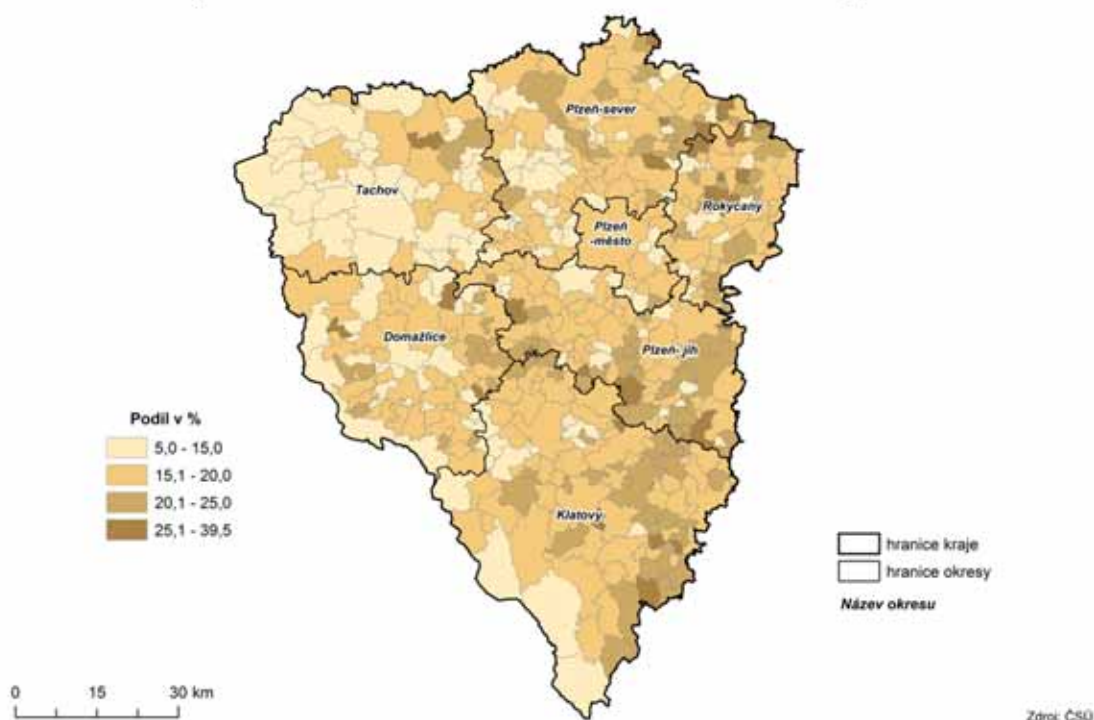
Základním indikátorem stárnutí populace je index stáří

Index rozvodovosti vyjádřený jako počet rozvodů připadajících na 100 uzavřených sňatků dosáhl v roce 2013 hodnoty 68,1. Největší podíl na této výši mají okresy Rokycany (74,29), Tachov (74,06) a Plzeň-město (70,38). V rámci republiky obsadil Plzeňský kraj 4. nejvyšší místo. V relaci s republikovým průměrem je hodnota indexu rozvodovosti v kraji vyšší o 4,02.

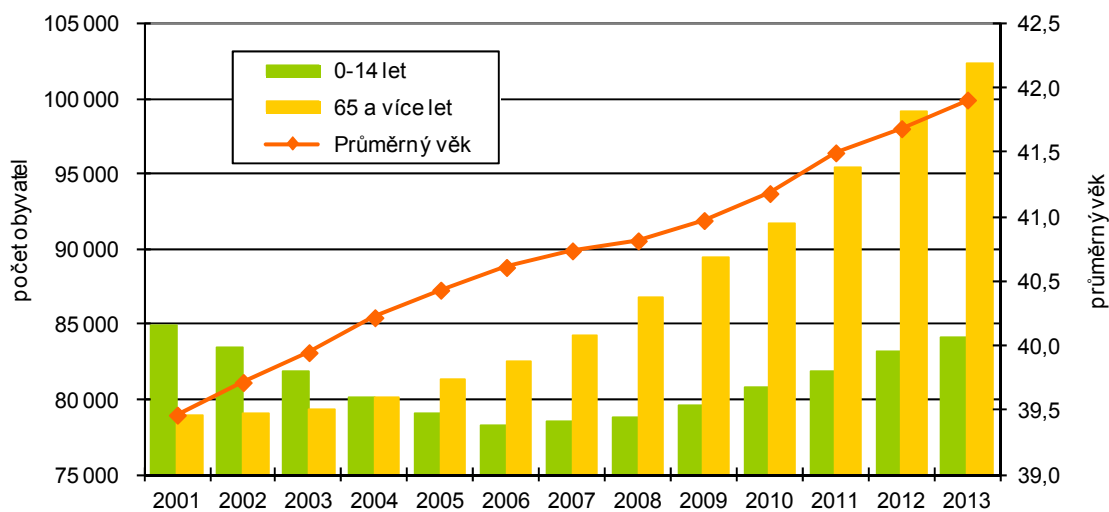
V roce 2013 žilo na území Plzeňského kraje 573 469 obyvatel, z toho 84 101 ve věku 0-14 let. Ve srovnání s rokem 2012 se počet této věkové kategorie zvýšil a to o 930 osob, tj. 1,1 %. Z celkové populace kraje tvoří dětská složka 14,7 %. Ještě výrazněji roste počet osob ve věkové kategorii seniorů (65 let a více). V roce 2013 jich na území kraje žilo 102 404, tj. o 3,3 % více než v roce předchozím. Naopak v roce 2013 se snížil počet osob v produktivním věku (15-64 let) a to o 0,9 % proti minulému roku. Na začátku desetiletí v roce 2004 tvořila dětská složka i senioři 14,6 % z celkové populace, během desetiletého období se tento trend změnil ve prospěch seniorů. Dětská složka populace v roce 2013 tvořila 14,7 % a senioři již 17,8 % z celkového počtu obyvatel. V roce 2013 dosáhl průměrný věk obyvatel Plzeňského kraje 41,9 let (muži 40,7 let a ženy 43,1 let). V časové řadě deseti let se jedná o dlouhodobý rostoucí trend, kdy se průměrný věk celkem zvýšil o 1,7 roku (u mužů o 1,9 a u žen o 1,5 roku). Obyvatelstvo Plzeňského kraje patří v rámci republiky k nejstarším obyvatelům hned za Hl. m. Prahou a krajem Královéhradeckým.

Relativním ukazatelem pro charakteristiku vývoje věkové struktury a základním indikátorem stárnutí je index stáří měřený jako podíl seniorské (65 let a více) a dětské (0-14 let) složky populace. Vývoj tohoto ukazatele dokumentuje stárnutí populace v celé historii posledních deseti let. Zatímco v roce 2004 představoval hodnotu 99,9 %, každoročním zvýšením dosáhl v roce 2013 hodnoty 121,8 %. Stejně tendence se projevují při odlišnosti podle pohlaví, s tím rozdílem, že zatímco u mužů došlo teprve v roce 2013 k překročení hranice 100 % u indexu stáří, u žen překročil index stáří tuto hranici 100 % v roce 1997. Nejvyšší hodnoty indexu stáří v meziokresním srovnání se objevují v okresech Klatovy, Plzeň-město a Rokycany a naopak nejnižší hodnota indexu stáří je v okrese Tachov (pod hranicí 100 %). V rámci ČR se hodnota tohoto ukazatele v Plzeňském kraji pohybuje vysoko nad republikovým průměrem (115,7 %) a svojí výší řadí region na 4. nejvyšší místo.

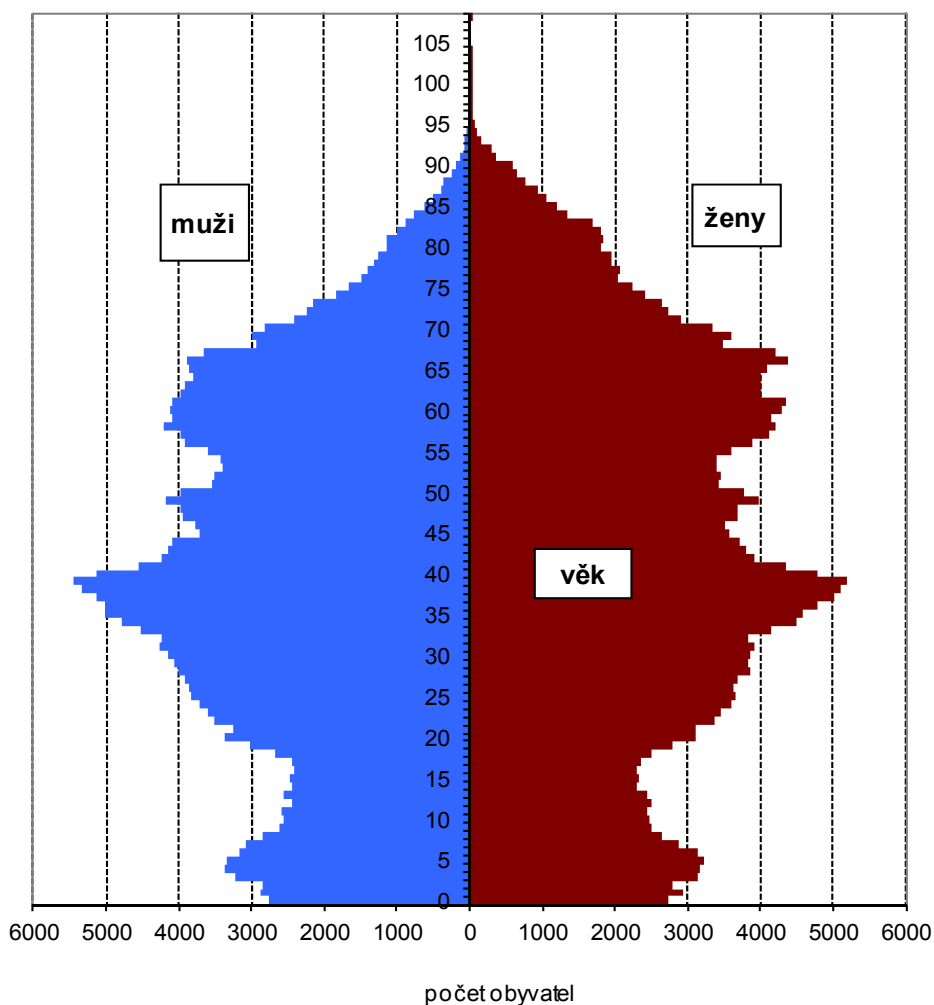
Podíl obyvatel ve věku 65 let a více v obcích Plzeňského kraje k 31. 12. 2013

Graf č. 4 Obyvatelstvo v předproduktivním a poproduktivním věku a průměrný věk v kraji

Graf č. 5 Věkové složení obyvatelstva kraje k 31. 12. 2013

Index ekonomického zatížení jako poměr ekonomicky aktivní a neaktivní složky populace

Index ekonomického zatížení vyjádřený poměrem seniorů a dětské složky obyvatelstva k ekonomicky aktivní části populace ve věku 15-64 let dosáhl v Plzeňském kraji hodnoty 48,2 %, což představuje o 1,5 procentního bodu více než v roce 2012. V časové řadě má hodnota tohoto relativního ukazatele stoupající tendenci, jen za posledních pět let stoupla hodnota indexu ekonomického zatížení o 7,2 procentní body.

Graf č. 6 Věková struktura obyvatel v kraji a ČR v roce 2013

